

1.1 Natuur

1.1.1 Wat staat er op het spel?

De biologische diversiteit van de planeet aarde - haar ecosystemen, plant- en diersoorten en genetisch materiaal - vormt een complex web van leven dat van groot belang is voor de economische en sociale ontwikkeling van onze samenleving, voor onze cultuur en voor onze ontspanningsmogelijkheden. De steeds snellere achteruitgang van de mondiale biodiversiteit (natuur) is één van de meest urgente milieuzorgen. Het verlies van biodiversiteit brengt enorme potentiële kosten en risico's met zich mee, zoals de vernietiging van leefgebieden, het verlies van de functies van ecosystemen, de bedreiging van de voedselvoorziening, en het verdwijnen van geneeskrachtige planten. De zorg over de natuurlijke rijkdom van de wereld is een morele en ethische verantwoordelijkheid van de gehele mensheid.

In maart 2005 werd de [Millennium Ecosystem Assessment](#) (MEA) gepubliceerd: een vierjarige wetenschappelijke studie geïnitieerd door de Verenigde Naties, waaraan wereldwijd 1.360 experts meewerkten. Een gedeelte van de studie richt zich op biodiversiteit, hiervoor zijn zowel de bevindingen als de uitgebreide aanbevelingen voor beleid apart gepubliceerd. De bevindingen van de MEA geven inzicht in de huidige toestand en verandering van ecosystemen, en de effecten hiervan op het leven van de mens. Ook biedt het rapport een aanbeveling voor bedrijven om ecosystemen op een duurzame manier te gebruiken en te conserveren.

De MEA concludeerde: "In de afgelopen 50 jaar heeft de mens ecosystemen sneller en diepgaander veranderd dan in elke andere tijdperiode in onze geschiedenis. Dit gebeurde vooral om aan de groeiende vraag naar voedsel, drinkwater, hout, vezels en brandstof te voldoen. Dit proces heeft een grote bijdrage geleverd aan economische ontwikkeling en een substantiële toename van het menselijk welzijn, maar heeft ook geleid tot een aanzienlijk - en grotendeels onherstelbaar - verlies van de diversiteit van het leven op aarde en verscherpte armoede voor sommige bevolkingsgroepen. Als deze problemen niet aangepakt worden zullen de voordelen die toekomstige generaties ontleen aan de mondiale ecosystemen aanzienlijk afnemen. De vermindering van de functies van ecosystemen kan nog aanmerkelijk verergeren tijdens de eerste helft van deze eeuw, wat een obstakel zal vormen bij het bereiken van de [Millennium Development Goals](#)."ⁱ Tegelijkertijd vindt de MEA dat het met gepaste initiatieven "mogelijk is de degradatie van vele ecosystemen in de komende 50 jaar terug te draaien. Daarvoor zijn wel veranderingen in beleid en menselijke activiteiten noodzakelijk, die momenteel nog niet gaande zijn."ⁱⁱ

Het investeringsbeleid van de bank moet ervoor zorgdragen dat het alleen betrokken is bij investeringen in bedrijven en overheden die zich tot doel stellen verder verlies aan natuurwaarden te voorkomen, en dit principe ook systematisch in praktijk brengen. Bij de ontwikkeling van een beleid op dit gebied kunnen banken gebruik maken van de internationale standaarden die in paragraaf 1.1.2 worden beschreven.

1.1.2 Internationale standaarden

De [UN Convention on Biological Diversity](#) (CBD) van 1992 stelt zich ten doel wereldwijd de biologische diversiteit te beschermen en duurzaam te gebruiken. De CBD eist van de ondertekenende landen dat het onderwerp biodiversiteit wordt toegevoegd aan de wettelijke procedures die de effecten van activiteiten op het milieu beoordelen (milieueffectrapportages). Vrijwel alle landen ter wereld hebben de conventie ondertekend.ⁱⁱⁱ In april 2002 zijn de ondertekenende landen van de CBD overeengekomen dat ze “in 2010 het verlies van biodiversiteit op wereldwijd, regionaal en nationaal niveau significant zullen verminderen, om zo bij te dragen aan het leven op aarde en het verminderen van armoede.”^{iv} In november 2010 bereikte het CBD een nieuwe overeenkomst, waarin onder meer werd afgesproken dat 10% van de oceanen tot natuurgebied wordt uitgeroepen, er strengere wetten moeten komen om vis te beschermen en dat de hoeveelheid te beschermen land zal groeien van 13% naar 17%.^v

De CBD deelt biodiversiteit op in drie categorieën: ecosystemen, dier- en plantsoorten, en genetisch materiaal. De specifieke standaarden die voor iedere categorie beschikbaar zijn worden hieronder besproken.

- **Bescherming van ecosystemen en leefgebieden**

Verskillende internationale overeenkomsten vereisen de bescherming van ecosystemen en natuurlijke leefgebieden:

- De [UN Convention on Biological Diversity](#) (CBD) eist dat iedere lidstaat een systeem opstelt om de biodiversiteit in beschermde gebieden te behouden, of op andere manier de bescherming van ecosystemen te waarborgen.
- De [UN Convention on the Law of the Sea](#) (UNCLOS) verplicht alle ondertekende landen om de biodiversiteit in oceaangebieden te beschermen en behouden. De bescherming van specifieke oceaangebieden wordt behandeld in de [Regional Seas Conventions](#), die vallen onder het [UN Environmental Programme](#) (UNEP). Ook het [International Coral Reef Initiative](#) richt zich op specifieke oceaangebieden.
- De biodiversiteit in gebieden die om milieu- en culturele redenen van belang zijn, staat onder bescherming van de [Unesco World Heritage Convention](#).
- Voor *wetlands* (moeras- en veengebieden) die rijk aan biodiversiteit zijn, bestaat de [Ramsar Convention on Wetlands](#) die bescherming en degelijk beheer van deze gebieden waarborgt.
- De [World Conservation Union](#) (IUCN) heeft een systeem ontwikkeld dat natuurgebieden in zes categorieën categoriseert en aangeeft in welke gebieden biodiversiteit beschermd dient te worden (categorie I t/m IV). Daarnaast biedt de IUCN richtlijnen voor bedrijven over hoe om te gaan met gebieden die binnen deze [Protected Area Management Categories](#) vallen. In 2000 werd op het IUCN World Conservation Congress een resolutie aangenomen die alle staten oproept om in de beschermde gebieden (categorieën I t/m IV) investeringen in olie-, gas, en mijnbouwprojecten niet toe te laten.
- Het *High Conservation Value* (HCV) concept was oorspronkelijk bedacht in het kader van certificatie van bosbeheer en houtproducten (High Conservation Value Forests or HCVF), maar kan worden toegepast op alle ecosystemen en natuurlijke leefomgevingen. Het [HCV Resource Network](#) heeft nationale implementatie richtlijnen, lokale projecten, trainingen en workshops ontwikkeld.

- **Bescherming van plant- en diersoorten**

De meest vanzelfsprekende stap voor het behoud van biodiversiteit is de bescherming van bedreigde soorten flora en fauna. Een toonaangevende rapportage van bedreigde soorten is de [IUCN Red List of Threatened Species](#). Het leefgebied van deze bedreigde soorten wordt beschermd door de [Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals](#) (1979). Ook richt dit verdrag zich op de beperking van exploitatie van gebieden waar migrerende wilde en bedreigde diersoorten zich ophouden. De [Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora](#) (CITES) verbiedt de internationale handel in alle bedreigde soorten, en eist hiervoor strenge nationale regelgeving. Hieronder vallen bijvoorbeeld olifanten, orang-oetans, en mahoniehout. Andere mondiale en regionale verdragen verbieden of limiteren de commerciële exploitatie van o.a. walvissen, trekvogels, ijsberen, zeeschildpadden en zeehonden.^{vi}

Behalve de bescherming van bedreigde diersoorten, vereist natuurbehoud dat diersoorten die (nog) niet bedreigd zijn, niet overmatig worden gevangen en dat commerciële vangst op duurzame wijze plaatsvindt. De CBD eist dat “landen hun biologische rijkdommen zodanig beheren dat ze ervan zijn verzekerd dat deze worden behouden en op een duurzame manier worden gebruikt”.^{vii} Dit onderwerp wordt ook behandeld in paragraaf **Error! Reference source not found.** over landbouw, paragraaf **Error! Reference source not found.** over visserij en paragraaf **Error! Reference source not found.** over bosbouw.

De natuur wordt ook bedreigd door bedoelde en onbedoelde introductie van [exotische soorten](#). Als deze buiten hun natuurlijke leefomgeving komen kunnen ze inheemse soorten verdringen en hun habitat overnemen. *Exotische indringers* komen overal ter wereld voor, maar vormen vooral een probleem voor de ecosystemen van eilanden. De UNCLOS en de CBD vereisen daarom beiden dat lidstaten de import en introductie van exotische soorten voorkomen of onder strikte controle houden.

- **Bescherming van genetisch materiaal**

Het [Cartagena Protocol on Biosafety](#) heeft een raamwerk ontwikkeld voor veilig gebruik van levende genetisch gemodificeerde organismen, die een schadelijk effect kunnen hebben op biodiversiteit of volksgezondheid en grensoverschrijdende risico's met zich meebrengen. Ook vereist het protocol toestemming van het importland voordat levende genetisch gemodificeerde organismen mogen worden geïmporteerd.

De CBD eist dat bedrijven die toegang willen hebben tot genetisch materiaal uit het buitenland vooraf toestemming moeten verkrijgen van het exporterende land en duidelijke afspraken dienen te maken voor het gebruik van het materiaal.

- **Bedrijven en natuur**

In April 2006 werden door de CBD de [Voluntary Guidelines on Biodiversity-Inclusive Impact Assessments](#) gepubliceerd. Hierin staan duidelijke handleidingen over hoe natuurcriteria kunnen worden opgenomen in milieueffectrapportages.

In Groot-Brittannië werken het [EarthWatch Institute](#) en anderen aan het betrekken van bedrijven bij het behoud van de biodiversiteit. Zij hebben een stappenplan speciaal voor bedrijven opgesteld, gebaseerd op [10 principles of engagement](#), waaronder het opstellen van een strategisch biodiversiteitplan, en het integreren van biodiversiteitsstandaarden in reguliere kwaliteitsmetingen en het beschermen van de natuur in het inkoopbeleid. De [Wildlife Trust](#) heeft een [biodiversity benchmark](#) ontwikkeld. Beide initiatieven richten zich vooral op bedrijven die land bezitten of verantwoordelijk zijn voor landbeheer.

In december 2007 publiceerde het IUCN Nederlands Comité een handleiding voor bedrijven, [Business and Biodiversity](#).

1.1.3 Inhoud van een goed bankbeleid

Banken kunnen invloed uitoefenen op de bescherming van de natuur, vooral als ze investeren in sectoren met een potentieel grote invloed op de natuur, zoals bosbouw, mijnbouw, olie- en gassector, visserij, watervoorziening en infrastructuur, of sectoren die gebruiken maken van genetisch materiaal, zoals landbouw, biotechnologie, de medische en de cosmetische industrie.

Er zijn voor bedrijven verschillende redenen om biodiversiteit hoog op de agenda te plaatsen. Hieronder vallen strengere regels ter bescherming van ecosystemen en strikter toezicht hierop, stijgende kosten in productketens die afhankelijk zijn van bepaalde ecosystemen, veranderingen in consumptiepatronen en druk van de samenleving en maatschappelijke organisaties. Bovendien ontstaan er nieuwe commerciële kansen voor bedrijven, daar waar commercie en natuurbeheer hand in hand gaan. Op deze ontwikkeling kunnen banken inspringen.^{viii}

Om de risico's voor biodiversiteit aan te pakken, dienen banken investeringsbeleid op te stellen dat in lijn is met internationale verdragen en nationale wetgeving. De opgestelde criteria moeten van toepassing zijn op alle investeringen, vooral in sectoren met een potentieel grote invloed op biodiversiteit. De volgende elementen zijn voor een goed bankbeleid cruciaal:

- **Algemeen**

- Een effectrapportage - uit te voeren door de klant - van de totale gevolgen van het project of de onderneming op de biodiversiteit, inclusief de gevolgen voor het ecosysteem, plant- en diersoorten en genetisch materiaal;
- Doorlopend toezicht op en rapportage van de gevolgen van de activiteiten van bedrijven waarin geïnvesteerd wordt. Rapportage door de klant dient te voldoen aan de richtlijnen voor rapportage over biodiversiteit en landgebruik, beschreven door het [Global Reporting Initiative](#).

- **Bescherming van ecosystemen en natuurlijke leefgebieden**

- Activiteiten die negatief effect hebben op de beschermde gebieden die vallen onder de categorieën I-IV van de [World Conservation Union](#), onder de [UNESCO World Heritage Convention](#) en de [Ramsar Convention on Wetlands](#) dienen te worden uitgesloten van investeringen;
- Activiteiten in gebieden die door maatschappelijke organisaties en wetenschappers als "no-go zones" worden gekwalificeerd - zoals bedreigde bossen, belangrijke gebieden voor biodiversiteit, rivieren, voortplantingsgebieden van vissen, en plaatsen die als heilig worden beschouwd - dienen te worden uitgesloten van investeringen;
- Het complete herstel van ecosystemen nadat commerciële activiteiten zijn afgerond dient verzekerd te zijn.

- **Bescherming van plant- en diersoorten**

- De activiteiten van bedrijven waarin wordt geïnvesteerd mogen geen negatieve gevolgen hebben voor de populaties of het aantal dieren van soorten die op de [IUCN Red List of Threatened Species](#) staan;
- De activiteiten van bedrijven waarin wordt geïnvesteerd mogen niet leiden tot de illegale handel van bedreigde diersoorten die op de lijst staan van [CITES](#);
- Alle levende natuurlijke bronnen zoals bossen, dieren en planten moeten door de bedrijven waarin wordt geïnvesteerd duurzaam worden gebruikt en beheerd;
- De activiteiten van bedrijven waarin wordt geïnvesteerd mogen niet leiden tot bedoelde of onbedoelde introductie van exotische soorten.

- **Bescherming van genetisch materiaal**

- Er wordt niet geïnvesteerd in bedrijven die actief zijn in de productie van, of handel in, levende genetisch gemodificeerde organismen, tenzij er toestemming is van het importerende land, en aan alle vereisten van het [Cartagena Protocol](#) wordt voldaan;
- Bedrijven die actief zijn op het gebied van genetische materialen en gentechnologie mogen alleen worden gefinancierd als hun activiteiten voldoen aan de toestemming- en veredelingseisen zoals beschreven in de [UN Convention on Biological Diversity](#).

1.1.4 Scoretabel

Op basis van de criteria die in de voorgaande paragraaf zijn beschreven is de volgende scoretabel voor het bankbeleid ten aanzien van natuurbehoud opgesteld:

1. De bank heeft geen beleid ontwikkeld voor dit onderwerp;
2. Het bankbeleid ten aanzien van natuurbehoud doet een algemene toezegging tot bescherming van biodiversiteit, maar zegt niet toe duidelijke stappen te ondernemen;
3. Het bankbeleid ten aanzien van natuurbehoud doet een duidelijke toezegging - in de lijn van de aanbevelingen in paragraaf 1.1.3 - dat de investeringen van de bank zullen bijdragen aan één van de hoofdonderdelen van de bescherming van biodiversiteit (bescherming van ecosystemen, plant- en diersoorten of genetisch materiaal);
4. Het bankbeleid ten aanzien van natuurbehoud doet een duidelijke toezegging - in de lijn van de aanbevelingen in paragraaf 1.1.3 - dat de investeringen van de bank zullen bijdragen aan tenminste twee van de drie hoofdonderdelen van de bescherming van biodiversiteit (bescherming van ecosystemen, plant- en diersoorten of genetisch materiaal);
5. Het bankbeleid ten aanzien van natuurbehoud garandeert dat de investeringen van de bank voldoen aan alle aanbevelingen in paragraaf 1.1.3 voor de drie hoofdonderdelen van de bescherming van biodiversiteit (bescherming van ecosystemen, plant- en diersoorten en genetisch materiaal).

ⁱ Millennium Ecosystem Assessment, "Ecosystems and Human Well-being: Synthesis.", *Island Press*, December 2005

ⁱⁱ Millennium Ecosystem Assessment, "Ecosystems and Human Well-being: Synthesis.", *Island Press*, December 2005.

ⁱⁱⁱ CBD, "Parties", *Website CBD*, Bezocht in mei 2010

^{iv} CBD, "Decisions adopted by the conference of the parties to the Convention on Biological Diversity at its sixth meeting, 7-19 April 2002, p.177", *Website CBD*, Bezocht in mei 2010

^v NOS, "Nieuw VN-verdrag biodiversiteit", *Website NOS*, 29 oktober 2010.

^{vi} Onder andere: International Convention for the Regulation of Whaling (1946); Agreement on the Conservation of Polar Bears (1973); North Pacific Fur Seal Convention (1911); Convention for the Conservation of Antarctic Seals (1972); Inter-American Convention for the Conservation of Sea Turtles (1996).

^{vii} United Nations, "UN Convention on Biological Diversity", *United Nations*, Juni 1992.

^{viii} Mulder, I., "Biodiversity, the next challenge for financial institutions?", *IUCN*, Juni 2007.